

Jaarverslag 2010

Jaarverslag 2010 vzw Steunpunt Thuisloenzorg Brussel - la Strada
Louizalaan 183 - 1050 Brussel
T : 02/552 01 78
www.thuisloenzorg.org

Brussel, 2011

Ce rapport est disponible en français sur demande à mvandeveegaete@lastrada.irisnet.be

Inhoudstafel

INLEIDING	1
Het Steunpunt Thuislozenzorg Brussel in een notendop	3
1. Uitwisseling van praktijkervaring, methodiek-en projectontwikkeling.....	5
1.1. Uitwisseling van praktijkervaring.....	5
1.1.1. Waar gaat het over	5
1.1.2. Wat hebben we gerealiseerd	5
1.2. Ontwikkeling van methoden en projecten	9
1.2.1 De problematiek van de thuislozen in de stations.....	10
1.2.2. Andere projecten	11
2. Het observatorium.....	12
2.1. Waar gaat het over?.....	12
2.2. Wat hebben we gerealiseerd?.....	12
2.2.1. De telling van de daklozen binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.....	13
2.2.2. De centrale registratie	13
2.3. Perspectieven voor 2011	14
3. Evaluatie en politiek advies op gebied van dakloosheid.....	15
3.1 Waar gaat het over?.....	15
3.1.1 Werkgroepen.....	15
3.1.2 De Spreekruimten	21
4. Justitieel Welzijnswerk	27
BESLUITEN EN PERSPECTIEVEN	32
Afkortingen.	33

INLEIDING

In dit verslag wensen wij een (niet exhaustief) overzicht te geven van de gevarieerdheid van het werk verricht door de vzw. De tekst is opgesteld rond de missies die door het Verenigd College werden toegekend aan La Strada: de uitwisseling van kennis en het ontwikkelen van projecten en methodes; observatoriumfunctie alsook evaluatie en advies aan de politiek aangaande dakloosheid zaken. Een vierde hoofdstuk behandelt de missie van coördinatie van het justitieel welzijnswerk.

Aangaande de thuislozenzorg blijven de 2 prioriteiten welke aan het team werden gegeven actueel: het Brussels overleg thuislozenzorg, alsook de centrale registratie van gegevens, zelfs al moet worden erkend dat deze, gegeven de “actualiteits-” onderwerpen welke zich hieraan hebben toegevoegd, het voor het team soms moeilijk was op koers te blijven.

In het kader van het werk uitgevoerd door de verscheidene werkgroepen van het Overleg thuislozenzorg, weerhouden wij in het bijzonder dit jaar de organisatie van een studiedag aangaande de « niet-erkende onthaalstructuren », welke naar onze mening tekenend zijn van de evolutie van het aanbod op het werkveld.

Op het vlak van de Spreekruimte was 2010 het jaar van een terugkeer naar stabiliteit van het project. Wij verstaan hieronder dat het aantal vergaderingen is gestegen, dat deze op een regelmatig tijdstip werden georganiseerd, in een belangrijker aantal verschillende plaatsen en op die manier ertoe geleid heeft dat de diversiteit van het daklozenpubliek beter werd bereikt.

In oktober werd een nieuwe zeer belangrijke taak toegevoegd aan het Steunpunt: het opvolgen van de evolutie van het winterplan en het opstellen van een verslag erover dat als basis zal dienen voor de beslissingname voor de toekomstige winterplannen. Wij zien hierin de voorloper van het uitwerken van een werkelijk winterplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

2010 was tevens het jaar dat La Strada in samenwerking met het geheel van de sector en talrijke partners een tweede telling organiseerde van dakloze en thuisloze mensen in Brussel. Deze oefening, totnogtoe uniek in België, mobiliseerde het team gedurende enkele maanden en heeft ons ertoe genoopt andere dossiers tijdelijk terzijde te laten.

De onthaalcrisis van asielaanvragers die verder liep tot aan de aanvang van de winter 2010-2011 heeft ons er tevens toe gebracht meer tijd uit te trekken voor dit dossier en diens onaanvaardbare situaties waarvan wij hopen dat zij definitief tot het verleden behoren.

Wij wensen van deze gelegenheid gebruik te maken om iedereen die dit project ondersteunde tijdens deze eerste drie levensjaren en wensen u een aangename lectuur van dit verslag.

Het Steunpunt Thuislozenzorg Brussel in een notendop

Voorstelling

Het Steunpunt Thuislozenzorg Brussel “La Strada”¹ is een VZW, in het leven geroepen op initiatief van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en is door haar betoelaagd.

De Raad van Bestuur is samengesteld uit vertegenwoordigers van de sector en uit vertegenwoordigers van regionale ministeriële kabinetten. Ten gevolge van de laatste regionale verkiezingen werd de samenstelling van de Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering gewijzigd. De Raad wordt nu voorgezeten door Luc Notredame. Martine Motteux van het kabinet Grouwels is ondervoorzitter en Christine Vanhessen, van de AMA (Association des Maisons d'Accueil) is penningmeester en secretaris. De andere bestuursleden zijn Sophie Berlaimont voor het kabinet Kir, Ria Willem van de vzw Open Deur voor de Bico-Federatie en Edwin Vanhollebeke van CAW Archipel voor het Regio-Overleg.

Het team bestaat uit 4.2 VTE, waarvan 1 voor justitieel welzijnswerk en 1 voor Laurent Van Hoorebeke, waarnemend directeur sinds begin van dit jaar. Sinds de maand maart is Sophie Molinghen toegetreden tot het team om de functie van directrice. De andere teamleden zijn Michel Vande veegaete, verantwoordelijk voor het registratiesysteem en de website, terwijl Jean-Louis Linchamps, verantwoordelijk voor de Spreekruimte en Forence Dufaux, coördinatrice van justitieel welzijnswerk. Tijdens de afwezigheid van Florence is het Isabelle Etienne die de functie voor justitieel welzijnswerk ad interim heeft verzekerd, dankzij de bemiddeling van haar werkgever. In oktober werd Romain Liagra aangenomen om het verder verloop van het Winterplan op te volgen.

Ten slotte hebben we ook kunnen rekenen op de hulp van een stagiaire en 2 vrijwilligers. Quentin Dardenne, laatstejaarsstudent sociologie, heeft ons wezenlijk geholpen bij het verwerven van gegevens ivm met niet erkende onthaalhuizen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Lucien Pauwels, vrijwilliger, heeft ons geholpen bij het vertalen van documenten. Camille Demongé heeft ons een sterk duwtje in de rug gegeven in het kader van 2 dossiers (onderzoek naar Europese fondsen en onderzoek naar getuigenissen van werkers in de sector.

---

¹ « de straat » of « de weg » in het Italiaans, verwijst naar de site met dezelfde naam die reeds bestond binnen de Spreekruimten, die daklozen samenbrengt sinds 2002.

Oorsprong

Een studie van de U.L.B.² uitgevoerd in opdracht van de G.G.C. over de problematiek van de thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, kwam in 2001 tot de conclusie dat het noodzakelijk was het Gewest een instrument in handen te geven om de verscheidene betrokkenen in staat te stellen in vertrouwen samen te werken, over de grenzen van het institutionele, taalkundige en filosofische breuklijnen. De studie stelde uiteindelijk voor een referentiecentrum op te richten, voor de Brusselse thuislozensector, onder meer belast met het inrichten van overleg tussen de sociale actoren. Na een jarenlang debat kwam er een akkoord uit de bus waarbij samenwerking tussen Brusselse politieke entiteiten tot stand kwam voor de oprichters enerzijds van een Steunpunt, en anderzijds van een openbare dienst, opgericht overeenkomstig hoofdstuk XII van de organieke wet over de O.C.M.W.'s. Het gaat hier om de twee instrumenten van het actieplan voor een Brusselse politiek inzake hulp aan thuislozen, uitgestippeld door het Verenigd College.

Onze opdrachten

Het Steunpunt is een vzw en kreeg de naam van *La Strada*. Het werd gemandateerd om meer coherentie te bewerkstelligen binnen de gediversifieerde sector van de Thuislozenzorg en om de samenhang met andere sectoren (gezondheid, huisvesting, tewerkstelling, enz.) te bevorderen. Deze is nodig om een beleid te kunnen voeren gericht op de preventie en duurzame integratie. Hiervoor is een fijnere kennis van de verschillende thuislozenpopulatie en van hun parcours onontbeerlijk. Straatbewoners hebben een plaats binnen het Steunpunt via hun "spreekruimten" die opgenomen werden binnen *La Strada*.

La Strada heeft tenslotte tot doel de hulpverlening aan de thuislozen te verbeteren binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

We onderscheiden 3 missies:

- Uitwisseling van praktijkervaring, methodiek -en projectontwikkeling
- Het observatorium
- Beleidsadvisering en –evaluatie; de afstemming van het beleid inzake Thuislozenzorg.(zie de nota van het Beleidsplan door het Verenigd Collega van 24/05/2007, dat een gedetailleerd actieplan en de voorstelling van de missie weergeeft van het Steunpunt.

De **3 belangrijkste instrumenten** waarover ze beschikt zijn:

1. Spreekruimten
2. Het Brussels Overlegcomité Thuislozenzorg, (hierbij zijn inbegrepen de verschillende werkgroepen).
3. Het centraliseren van de verworven gegevens

---

² Rea (onder de leiding van) "De problematiek van de thuisloze bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest" ULB/GERME, 2000

In 2009 werd er een opdracht toegevoegd aan, nl. de coördinatie van het justiteel welzijnswerk, naar het strategisch plan van 3 juli 2008.

1. Uitwisseling van praktijkervaring, methodiek-en projectontwikkeling.

1.1. Uitwisseling van praktijkervaring

1.1.1. Waar gaat het over

De missie heeft tot doel de werking binnen het netwerk te stimuleren en de verschillende actoren binnen de thuislozensector en aanverwante sectoren samen te brengen, waarbij informatie verzamelt en verspreid wordt, en die ter beschikking van de werkers gesteld wordt teneinde hun werk te vergemakkelijken en om te helpen ontdekken wat er elders plaatsheeft en om hun reflecties te voeden.

De sector beter bekend te maken bij het doelpubliek, de hulpverleners, het grote publiek en andere actoren is van essentieel belang om de hulpverlening en de toegankelijkheid te verbeteren.

We trachten hiertoe bij te dragen door een zo volledig mogelijk overzicht te maken van vraag en aanbod.

1.1.2. Wat hebben we gerealiseerd

1.1.2.1 De organisatie van de **Spreekruimten** en van het **Brussels Overlegcomité Thuislozenzorg** (en eveneens de werkers) is n zowel een middel om informatie te verspreiden (in het hart van de sector, met de aanverwante sectoren personen en met de betrokken personen, als een middel om het politiek beleid inzake thuislozenzorg te evalueren (zie hoofdstuk 3).

We beperken ons hierbij tot het geven van 3 voorbeelden.

A. Het betrekken van *La Strada* bij het project Bruggenbouwer.

Dit project heeft tot doel de thuislozenzorg en de gehandicaptensector dichterbij elkaar te brengen. Dit werd daarom dan ook opgenomen als werkgroep binnen Brussels Overlegcomité Thuislozenzorg.

Naar aanleiding van een onderzoek waaruit blijkt dat een aanzienlijk aantal daklozen ook een handicap had, maar ze niet genieten van de voordelen die aan een officiële status van de persoon met een handicap verbonden zijn,

heeft de VGC een halftijdse Nederlandstalige persoon uit de sector 'handicap' voor een jaar aangeworven om te zien hoe de toegang tot deze mensen hun rechten kan vergemakkelijkt worden.

La Strada heeft ertoe bijgedragen de actoren uit de twee sectoren samen te brengen en was betrokken bij het oprichtingscomité van dit project. In dit stadium heeft het project Bruggebouwer reeds het volgende gerealiseerd:

- Een groot aantal informatievergaderingen bij de diensten die werken rond thuislozen.
- Een document met de belangrijkste vragen die er aan de werkers worden gesteld en ook een handleiding om hierop te antwoorden.
- Opvolgen van personen door beide sectoren, met een doorgang naar “handicap” voor enkelen onder hen.

In een tweede fase zullen we overleggen op welke manier deze expertise kan overgebracht worden aan een maximum aantal actoren, bovenop het bestaan hiervan.

B. Rond de onthaalproblematiek van asielzoekers en migranten

Context:

De winter van 2009 heeft ons een triestig beeld gegeven van de opvang van asielzoekers in België. Zelfs de tussenkomst van verschillende internationale NGO's is er niet in geslaagd om de beslissingen op nationaal niveau te ontcrachten.

Deze opvangcrisis heeft de hele zomer geduurd en we hebben tot de eerste vrieskou in de winter van 2010 moeten wachten voor er extra opvangplaatsen werden gecreëerd voor de nieuw-aangekomenen en om de hotels waar ze verbleven leeg te maken.

Wat betreft de situatie in het Noordstation hebben we getracht om gedurende de winter van 2009-2010, dankzij de medewerking van de preventiecel van de MIVB, ervoor te zorgen dat de actoren die werkzaam in de sector asielzoekers eveneens konden aanwezig zijn op de crisisvergaderingen en dat de maatschappelijk werkers uit de thuislozensector over de nodige informatie beschikken om de mensen zonder papieren en de asielzoekers zo goed mogelijk te helpen.

Een mini-opleiding werd verstrekt door Ciré. Wanneer we dezelfde oefening iets later opnieuw wilden maken was er veel minder interesse vanuit de sector. Wij denken dat dit hoofdzakelijk te wijten is aan het feit dat de werkers op het terrein steeds minder de mogelijkheid zien om iets voor te stellen aan mensen waarvan niemand nog lijkt te willen weten, samen met de moeilijkheid van kleine organisaties om tijd uit te trekken voor een opleiding of een intervisiemoment.

Het zijn de eerstelijnsdiensten, en in het bijzonder de dagonthaalcentra, die

het meest hebben afgezien van de gevolgen van het politieke falen op het gebied van asiel en migratie. Deze diensten, die het meest samenwerken met vrijwilligers en die een toegankelijke opvang voor iedereen willen, zitten aan het plafond van hun capaciteit en beschikken niet over het vereiste personeel om te voldoen aan de stijgende vraag.

C. Op het gebied van de Spreekruimten

De animator van de Spreekruimten, Jean-Louis Linchamps, heeft onder andere:

- een atelier voorbereid en gecoanimeerd over dakloosheid in het kader van het 2^e internationaal forum van straathoekwerkers, waar een 15-tal maatschappelijk werkers aanwezig was. Dit heeft geleid tot twee inleidende elementen voor het debat: een mediathieke binaire representatie die moet genuanceerd worden en “het ronddwalende millennium: actuele noodzaken.”
- Voorgesteld aan de organisatoren van de week voor de thuislozensector om seminaries op te richten die aan de werkers (van OCMW's van de sector zelf of andere sectoren) de mogelijkheid geeft onderwerpen aan te snijden die hen aanbelangen zoals: de sociale enquête van de OCMW's over de thuislozen, deontologie en beroepsgeheim, hoe praktischgericht te denken vertrekkend van het woord van de gebruikers, basisinformatie voor nieuwe vrijwilligers binnen de organisaties van de sector. Dit voorstel is jammer genoeg niet weerhouden op deze samenkomst, maar we wanhopen niet dat er in de toekomst zal gedacht worden in het kader van deze week, aan de spreekruimten voor werkers.

1.1.2.2. *La Strada* beschikt daarnaast over twee permanente informatie-instrumenten, enerzijds de **website** op internet en anderzijds het **plan “Dakloos? Waarheen?”**

A. De internetsite

De winter is traditiegetrouw synoniem voor “grote druk” voor een gedeelte van de daklozensector.

Veel informatie moet op korte tijd naar veel actoren verspreid worden, zodat de mensen op het terrein zo vlug mogelijk beschikken over de noodzakelijke informatie. De aanwezigheid van een extra persoon binnen het team tijdens de wintermaanden (zonder extra subsidiemiddelen) heeft de vzw toegelaten om zijn missie als verzamelaar en verspreider van informatie waar te maken. **Deze winter werd de site regelmatig geupdated en daardoor werd hij meer geraadpleegd.**

B. Het plan “Dakloos? Waarheen?”

In 2009 is *La Strada* opnieuw gestart met de uitgave van de folder “Dakloos? Waarheen?”. Na uitgebreide discussies met verschillende actoren uit de sector kwamen we tot het besluit het concept van het werkinstrument zelf te herzien. Het resultaat hiervan is de publicatie van een plan ipv van een folder, dat voornamelijk wordt gebruikt als interactief instrument met de dak-en thuislozen en die **zich in de eerste plaats richt tot de daklozen zelf evenals tot de hulpverleners die niet over een computer beschikken**

(straathoekwerkers, enz).

Deze nieuwe uitgave werd in 2010 geëvalueerd, enerzijds door een **evaluatieformulier** toe te sturen aan de organisaties die een plan hadden besteld, en anderzijds door de vraag te stellen aan de geïnteresseerden zelf door een **Spreekruimte hierover te organiseren.**

Hoewel de resultaten van deze enquête reeds positief waren (zie bijlage) hebben we toch geprobeerd de positieve kritieken in de uitgave van 2011 te verwerken. Het nieuwe plan is beter leesbaar door er informatie aan toe te voegen die op de vorige uitgave niet aanwezig was.

Voor de maatschappelijk werkers die over een computer beschikken, maar die liever werken met een papieren werkinstrument hebben we in 2010 een gids uitgebracht (deze is vollediger dan het plan). Dit document moet uitgebracht worden in 2011-12 en richt zich, in tegenstelling tot het plan, meer tot de hulpverleners. Het is wel niet de bedoeling om dit jaarlijks te herhalen. We willen de hulpverleners aanmoedigen om gebruik te maken van de bestaande (online) werkinstrumenten.

1.1.2.3. Op een klassiekere manier neemt *La Strada* ook deel aan **andere overlegmomenten en studiedagen**, en bij gelegenheid aan het **publiceren van artikels** (waarvan zij het onderwerp uitmaakt). We hebben grote aandacht voor de zijwegen die door andere sectoren die ook met thuisloosheid te maken hebben, worden bewandeld.

Hieronder vind je een overzicht van externe activiteiten waar we aan deelgenomen hebben.

∠ Overlegmomenten:

- Regio-Overleg Thuislozenzorg: het Nederlandstalig platform van alle Brusselse organisaties die werken rond thuisloosheid, heeft ons vaak gevraagd een overzicht te maken over verschillende onderwerpen zoals “winter, elektronisch platform,...)

- Platform georganiseerd door de politiezonde Brussel-Elsene. Tot vandaag is de weg die zal bewandeld worden tussen dit platform en de organisaties die rond dit onderwerp werken, ('Regio-Overleg Brussel, MABO) nog niet vastgelegd.

∠ Studiedagen:

- De spoed van de sociale spoed: georganiseerd door de Ministers van hulpverlening in samenwerking met Samusocial, op 22 juni 2010
- Onderzoeken, en daarna? georganiseerd door AMA
- 10 jaar van diversiteit en flexibiliteit binnen de daklozensector, georganiseerd door BICO, in samenwerking met AMA, BWR en CMDC. We hebben er een kritische analyse weergegeven over de evolutie van de sector de laatste 10 jaren.
- Nieuwe beroepen en historische diploma's: welke gevolgen voor de sociale interventie en opleiding? georganiseerd door ABFRIS
- Straatpraat: co-animatie door het atelier armoede en uitsluiting: de daklozen

∠ Publicaties:

- Wie zijn de daklozen? Met hoevelen zijn ze? Een bepaald aantal en daarna? In het Tijdschrift van het Observatorium, "Tijdschrift voor sociale actie en medisch sociaal: maart 2010, p.
- Interview in het Brussels Welzijnsnieuws

∠ Andere

- Comité over de studie over de sociale uitsluiting in het kader van het armoederapport 2010

1.1.2.4. Beantwoorden van de vele vragen, telefonisch en via mail

Mensen contacteren ons om raad of informatie te vragen binnen het kader van een individuele of specifieke aanpak. In het algemeen verwijzen we hen door naar de beschikbare informatie op de website, waarna we de tijd nemen om naar hen te luisteren en hen zo goed mogelijk te helpen. Het gaat om studenten die op zoek zijn naar een stageplaats, mensen die zich als vrijwilliger willen inzetten, professoren die bepaalde organisaties willen laten bezoeken door hun studenten, beroepskrachten of burgers die op zoek zijn naar informatie over één of andere organisatie, zelfs mensen die een gift willen doen aan een organisatie binnen de sector.

1.2. Ontwikkeling van methoden en projecten

Mensen die een nieuw project willen opstarten komen soms bij ons om raad of om een algemeen beeld te krijgen van de problematiek met thuisloosheid in België of Brussel in het bijzonder (welke organisaties doen iets

gelijkaardig, welke samenwerking bestaat er, wat zijn de mogelijkheden voor financiële ondersteuning,...).

1.2.1 De problematiek van de thuislozen in de stations

1.2.1.1. Waarover gaat het?

Sinds altijd zijn openbare ruimten, en meer bepaald stations, de plaats waar dakloze personen samenkomen en anderen ontmoeten. Deze ruimten zijn vaak een goede indicator om te bepalen welke plaats in de maatschappij deze mensen hebben of niet hebben.

De houding van de vervoermaatschappij varieert, gaande van systematische uitsluiting tot het uitvoeren van maatschappelijk werk voor deze specifieke bevolkingsgroep, met daar tussenin verdraagzaamheid, onverschilligheid. Soms nemen ze een gemengde houding van dit alles aan, op een min of meer subtiele wijze.

Verschillende Europese landen en nationale spoorwegmaatschappijen hebben zich ingeschreven in een project dat "Hope in stations" noemt. Dit project wordt gesteund door de Europese Commissie op initiatief van de Franse organisatie ANSA (Agence Nouvelles des Solidarités Actives).

Voor België werd het Centraal Station uitverkozen met als partners de NMBS, de POD Maatschappelijke Integratie en het kabinet van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding, evenals La Strada.

In 2010 werd het project opgestart. Dit werd gerealiseerd door de aanwerving door de NMBS van een "sociale referentie": een persoon die belast wordt met het opvolgen van dit project.

1.2.1.2. Wat hebben we gerealiseerd?

De medewerking van La Strada aan dit project nam verschillende vormen aan. Het gaat onder andere om:

- ∠ Samen met de andere partners van het project de lokale oriëntatie te bepalen.
- ∠ Advies geven bij het bepalen van het profiel en het aanwerven van de referent.
- ∠ Verstrekken van informatie aan de nationale onderzoeker die een onderzoek instelt om de impact van het project in het bedoelde station vast te stellen.

- ∠ Alle materiaal en sociale contacten ter beschikking stellen van de sociale referent om zijn missie te vergemakkelijken.
- ∠ De informatie rond het project verspreiden (binnen de sector).

De sociale referent werd aan het werk gezet op volgende punten:

- Samenkomsten organiseren tussen de verschillende partijen (personeel van de NMBS, politie, veiligheidspersoneel, sociale werkers, handelaars,...) en natuurlijk ook de daklozen zelf.
- Vormingssessies organiseren voor de veiligheidsagenten van Securail
- Reflectie op de invoering van een communicatiesysteem tussen de verschillende partijen in het station.
- Samen met haar overleggen we de integratie van informatie van de NMBS in het elektronische platform dat we op punt willen zetten voor het winternoodplan.

1.2.1.3. Perspectieven voor 2011

Dit monnikenwerk met als doel de verschillende aanwezige partijen in het station samen te brengen zal zeker meer tijd in beslag nemen dan de twee jaren die voor dit project voorzien werden. Door de tijd te nemen samen te werken met de verschillende partijen hebben we ons gerealiseerd dat er niet alleen een verschillende perceptie voor ieder van hen bestaat, maar ook binnen elk onderdeel. DE dakloze bestaat net zomin als DE politie of DE NMBS. Het gaat om een geheel aan mensen met genuanceerde meningen, verschillend en soms zelfs tegenstrijdig binnen dezelfde groep. Deze verschillende percepties beter begrijpen is een noodzaak om te kunnen beantwoorden aan de verwachtingen van de een en de ander.

We zijn ervan overtuigd dat de opgebouwde expertise binnen dit project uiterst kostbaar is.

We zullen er dus over waken dat deze expertise kan gedocumenteerd, doorgegeven en gedeeld kan worden met andere actoren die met gelijkaardige problemen op het terrein te maken krijgen, zoals de MIVB, BIM, de veiligheidsdienst van CCN,...

We wensen een werkgroep op te richten die de verschillende actoren zal toelaten de gemeenschappelijke moeilijkheden vast te leggen en de goede werkwijzen uit te wisselen en aanbevelingen te delen.

1.2.2. Andere projecten

Dankzij een vrijwilliger en in samenwerking met het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn zijn we **op zoek gegaan naar andere subsidiemogelijkheden** op Europees niveau voor begeleid wonen projecten. Dit om de toegang tot informatie en subsidiekanalen te vergemakkelijken voor de organisaties met projecten die ze niet kunnen uitbouwen door tekort aan middelen.

Een groot aantal mensen werd gecontacteerd. We stellen vast hoe moeilijk het is voor de organisaties om toegang tot de informatie te krijgen. Op Europees niveau zijn de onderzochte pistes tot vandaag niet onmiddellijk toegankelijk voor de vzw's die projecten hebben rond huisvesting, maar mogelijke partnerschappen met OCMW's moedigen ons aan dit werk verder te zetten.

Op het einde van het jaar hebben we een studente ontmoet die de mogelijkheden onderzocht om een systeem op punt te zetten dat ons zou toelaten op een systematische manier informatie te verwerven rond het aantal **straatdoden**. We hebben haar de gegevens op niveau van de sector verstrekt en overwogen hoe onze eigen middelen kunnen aangepast worden. We zullen haar eindwerk met aandacht lezen.

Verder bleven we het werk van informatie, dat we vorig jaar begonnen, verder zetten, in verband met de **initiatieven om vrouwen zonder papieren, met of zonder kinderen op te vangen**.

2. Het observatorium

2.1. Waar gaat het over?

Deze missie bestaat erin een maximum aan informatie te verzamelen over de hulpverlening binnen de sector en over het doelpubliek van de dakloze bevolking. Sommige informatie hierover is niet beschikbaar en vereist de ontwikkeling en implementatie van werkmiddelen.

Voor deze missie beschikt La Strada over de volgende middelen: de telling van het aantal daklozen en het centrale gegevensverzameling.

In de huidige stand van zaken zijn de beschikbare gegevens, op het gebied van het complexe Brusselse instituut, (minstens 4 voogdijautoriteiten, zonder maar te spreken over het gemeentelijk niveau), gefragmenteerd en onvolledig en onvergelijkbaar.

2.2. Wat hebben we gerealiseerd?

2.2.1. De telling van de daklozen binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

2008: Eerste telling van het aantal daklozen in België. Dit wordt georganiseerd door La Strada, die de cijfers weergeeft voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Er werd een orde van grootte vastgesteld op een objectieve basis voor het aantal daklozen te Brussel.

2010: Organisatie van de 2^e telling van het aantal daklozen te Brussel, waarbij we vertrokken van dezelfde methodologie. Opnieuw werden de gebruikers en de totale sector van hulp aan dak- en thuislozen betrokken bij de voorbereiding en de uitvoering van deze oefening. De interpretatie van de cijfers gebeurt in samenwerking met verenigingen en organisaties die hebben deelgenomen aan deze telling.

Hoewel de gebruikte methode in grote lijnen dezelfde is gebleven, merken we toch wel enkele evoluties op tegenover de vorige telling:

- Stijging van de hoeveelheid en de kwaliteit van de informatie
- Deelname van nieuwe actoren (gemeenten, BIM,...).
- De voorafgaande enquête is meer representatief over de diversiteit van de levensomstandigheden van de straatbewoners, wat kwalitatieve elementen oplevert.

In dit stadium, waarin de oefening wordt versterkt, moeten we ons ook de volgende vragen stellen:

- Tot waar moet men tellen? Hoe meer onze kennis toeneemt, hoe meer we nieuwe pistes zullen moeten onderzoeken (begeleid wonen voor personen met een handicap, beschermd wonen en de psychiatrie, het precaire wonen,...) en hoe complexer de oefening wordt, op alle niveaus (voorbereiding, interpretatie).
- Kan La Strada verdergaan met het organiseren van deze oefening op dergelijke schaal zonder bijkomende middelen, in parallel met de centrale gegevensverzameling, die al een grote mobilisatie vereist.
- Is het niet beter de tellingen afwisselend te houden, zodat een telling buiten de winteropvang kan vergeleken worden met een telling tijdens de winteropvang.

2.2.2. De centrale registratie

2008: Deze missie wordt aan La Strada toevertrouwd.

We maken een eerste inventaris op van de verschillende bestaande systemen en werven iemand aan die belast wordt met de technische kant van het systeem.

2009: Samen met alle betrokken diensten ontwikkelen we een gemeenschappelijke gegevensverzameling voor het geheel aan opvangdiensten voor daklozen, erkend door de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (behalve Samusocial. Vooraleer dit systeem op punt stond, verwierven alle organisaties hun gegevens op hun eigen manier, wat de bijna -onmogelijkheid meebracht tot samenvoegen van deze gegevens.

2010: Voor de eerste keer verwerven van identieke gegevens (sommige nog gedeeltelijk omdat ze voor de eerste keer werden toegevoegd) voor de opvangdiensten van thuislozen, erkend door de GGC voor het jaar 2009. De verzamelde variabelen werden al vergeleken met gegevens die verzameld werden uit andere bestaande databanksystemen. Dit om in de toekomst de data te kunnen vergelijken met deze uit het Amastat-systeem (voor de Brusselse Franstalige onthaalhuizen) en Tellus/Webreg voor de Nederlandstalige Brusselse onthaalhuizen.

Begin 2010 werd het nieuwe systeem op punt gezet bij de verschillende bicommunautaire dienste en werd een minivorming gegeven aan de werknemers die belast zijn met het encoderen hiervan.

Vanzelfsprekend werden alle documenten in beide landstalen opgesteld en verwerkt. Een niet te verwaarlozen werk.

Daarnaast hebben we, in samenwerking met de Bicofederatie een eerste positiebepaling vastgelegd met de begeleid wonendiensten van de GGC, met als doel een gemeenschappelijke databankmodule voor hun diensten te creëren.

Hoewel dit vanzelfsprekend lijkt, willen we erop wijzen dat we de Belgische wet op de privacy van 8 december 1992 respecteren, en zijn latere wijzigingen. Het bestand waarover we nu beschikken werd door de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer erkend wat supplementaire garanties op het vertrouwelijke karakter van de gegevens biedt.

Tenslotte hebben we, op het eind van het jaar, een werkdocument opgesteld binnen een intellectueel en moreel kader voor het centrale databankbeheer

2.3. Perspectieven voor 2011

Deze nota zal als basis voor het geheel van alle geleverde werk op dit vlak dienen.

Een vergadering met AMA werd begin 2011 vastgelegd om de voortgang van de aggregatie van data vast te leggen.

Voor eind 2011 zouden we in staat moeten zijn de eerste regionale cijfers van de residentiële sector voor hulp aan thuislozen voor te leggen.

Het zal dan gaan om een 2^e fundamentele stap, (na deze van de telling), die de collectieve goodwill van de sector zal aantonen om beter rekening te houden met de realiteit waarbinnen deze mensen leven en het werk dat ze leveren.

3. Evaluatie en politiek advies op gebied van dakloosheid

3.1 Waar gaat het over?

Deze missie is tegelijkertijd het eindresultaat van de 2 vorige missies, maar ook de basis van deze missies.

Zoals hierboven beschreven, zijn bepaalde hoeveelheid hulpmiddelen die ons moeten helpen de missie te volbrengen, nog in opbouw. Op kwalitatief vlak beginnen we over interessante gegevens te beschikken. Deze werden ons bezorgd door de werkgroepen van het Overlegcomité en de Spreekruimten.

3.1.1 Werkgroepen

In het kader van het Brussels Overleg Thuislozenzorg heeft La Strada volgende werkgroepen opgericht: "hospitalisatie, Adils, Winter, Niet Erkende Onthaalhuizen, , Passerel sector gehandicapten. Het doel van deze werkgroepen is een inventaris op te maken over specifieke onderwerpen en erover te waken dat de verschillende partijen betrokken worden en aanbevelingen door te spelen aan het Overleg.

1. De Werkgroep Bruggenbouwers

De werkgroep Bruggenbouwers werd reeds hogerop besproken.

Hieronder zullen we alle andere werkgroepen bespreken, maar zullen, in het kader van het Winternoodplan en de werkgroep die hier rond werkt, meer in detail gaan omdat hierrond jaarlijks vele vragen en discussies rijzen.

2. De Werkgroep rond hospitalisatie

Deze is de eerste werkgroep die aanbevelingen heeft voorgelegd aan het overleg. De volgende stap zal zijn om deze te vertalen naar meer concrete acties, op een zodanige manier dat deze op zich verder opgevolgd kunnen worden.

3. De Werkgroep rond uitkeringen bij verhuis, installatie en interventie bij de huur (Adil)

Deze werkgroep kwam samen op 29/04, 03/09, 15/11 en 25/11. Dit tamelijk technische werk heeft als doel voorstellen tot uitbreiding van hulp bij verhuis, installatie en huur voor mensen zonder verblijf voor te leggen. De bereidheid hiertoe blijkt uit de regionale regeringsverklaring

Het gaat om een werkgroep die het Ministerie van Huisvesting activeert en beantwoordt aan de transversaliteit waarvoor La Strada een overlegmandaat heeft. La Strada heeft hiertoe bijgedragen op uitnodiging van de partners uit de vrijwilligsector, waaronder het BBRoW, die zeer nuttig is binnen het domein en de regionale huisvestingsadministratie. De administratie heeft zich uiteindelijk teruggetrokken uit de werkgroep, de protagonisten verkozen om aanvankelijk elk op zich te kunnen werken. Op 25/11 kwam de werkgroep samen met de administratie om haar eerste voorstellen te doen. Het is wel interessant de volgende punten te noteren, die nuttig kunnen zijn voor alle groepen:

- ∠ De werkwijze openbare besturen - organisaties, die het steunpunt wou initiëren, is praktisch onbestaande en wekt hevige tegenstand op.
- ∠ De besluiten en voorgelegde voorstellen van de werkgroep aan het regionaal overleg werden in hun tijdschrift, artikel 23, voorgelegd als resultaat van de werkgroep La Strada-BBRoW. Ze volstonden erin hen te beschouwen als een werkgroep van het overleg. (De kwaliteit van het werk en het engagement van BBRoW waren opmerkelijk).

De website van La Strada herhaalt de samenvatting van het geleverde werk in 2009 en van het eerste semester, die het onderwerp van een voorstelling waren bij de administratie voor huisvesting op 25/11:

http://www.lstb.be/pfd/rapp_int_gt_adil_sep_2010.pdf

Begin 2011 is een vergadering voorzien tussen La Strada, de werkgroep en de administratie van het kabinet Doukéridis.

4. De Werkgroep Niet erkende onthaalhuizen

Een werkgroep, (bestaande uit Vereniging van Onthaalhuizen, Federatie Bico, Fami-Home, Brussels Infor-home, Diogenes, Platform Geestelijke Gezondheid, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, en Geestelijke gezondheid en sociale uitsluiting-B) werd onder de vleugels van La Strada opgericht. De werkgroep heeft in 2010 gewerkt rond het debat dat op 22 mei zou plaatsvinden in het Brussels Parlement. De groep heeft de resultaten van hun werking voorgelegd, vertrekkende vanuit de volgende vragen:

Waarom bestaan deze structuren, wat zijn de noden waaraan ze beantwoorden? Wie zijn de personen die zich hierin bevinden en om welke redenen? Beantwoorde de erkende opvanghuizen voldoende aan de noden van hun doelpubliek? Wat zijn de wettelijke huisvestingsvoorwaarden (huur, overeenkomst,...), hoe de commerciële structuren onderscheiden van de

non-profit initiatieven. De ochtend werd afgesloten met een debat dat verwijst naar een aantal vragen.

De groep heeft beslag gelegd op enkelen hiervan en zal hier rond iets publiceren rond het eerste semester van 2011.

Het zal bestaan uit:

1. een oriëntatienota ter ondersteuning van respijtwoningen
2. een samenvatting van de dag van 20 mei 2010 en de follow-up hiervan
3. een reglementering van de bestaande structuren

Dit document zal aan het overleg voorgelegd worden voor de publicatie hiervan verschijnt.

2. De Werkgroep Winternoodplan

Waarover gaat het?

Op het symposium van 22 juni 2010, getiteld “nood aan sociale nood, dat georganiseerd werd op initiatief van de Ministers voor Hulp aan Personen, zijn verschillende vragen gerezen zoals: “wat is sociale nood? Welke plaats kan zij innemen binnen de hulpverlening aan daklozen? Welk zijn de middelen die haar zullen toevertrouwd worden?.

Er werd eveneens gesproken over de organisatie van het volgende Winterplan voor de thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Er werd die dag een bijna-unanieme consensus getrokken op het niet-bestaan van een georganiseerd en gecoördineerd Winterplan in Brussel, waarbij algemene en specifieke doelstellingen, de ingezette middelen en de evaluaties op een duidelijke en zichtbare wijze zichtbaar moeten worden.

Op het einde van deze vergadering hebben de verschillende actoren een afspraak vastgelegd in september 2010 om op een concrete en actieve wijze na te denken over de organisatie van een echt winterplan (indien dit zou bestaan). Eind september 2010 was er nog geen enkele vergadering ivm deze vraag georganiseerd door de sector zelf of door de kabinetten.

Er werd dus beslist dat La Strada iemand zou aanwerven met als missie een evaluatie te maken rond het actuele Winterplan en aanbevelingen te doen rond de organisatie van de volgende winterplan(nen). Een onderzoeker, geograaf, Romain Liagre, werd dus aangeworven vanaf 1 oktober 2010 voor een periode van 6 maanden. Zijn missie in verband met het Winterplan is vierdelig (één aspect van zijn missie bestaat erin het team steunen bij de realisatie van de telling in november 2010.

- ∠ Voorbereiding en begeleiding van een werkgroep rond Nood, binnen het kader van het Brusels Overleg Thuislozenzorg
- ∠ Verzamelen en verspreiden van alle informatie rond het Winterplan naar de verschillende partners.
- ∠ Contactmanagement van het winternoodplan naar de verschillende partners, de pers en het grote publiek.

- ∠ Aanbevelingen doen op vlak van het beheer van het winternoodplan, op korte, middellange en lange termijn. Hierbij kan vertrokken worden van de besluiten die waren getrokken op 22 juni 2010, van de vergaderingen met alle actoren van het werkveld, de besluiten van de werkgroepen en van sommige spreekruimten.

Wat hebben we verwezenlijkt?

Net als de vorige winter hebben we geholpen bij het triestige verhaal van families en eenzame personen die de straat opgestuurd werden door de dispatchingdiensten van Fedasil en waren we soms verplicht vluchtelingen op te halen in het Noordstation (CCN). Dit ondanks grote aandacht van de pers over deze mistoestanden.

In het begin van de winter in 2010 heeft La Strada een vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding uitgenodigde om de beheersmodaliteiten van de opvangcrisis voor asielzoekers te komen uitleggen. Veertien dagen later werden we uitgenodigd op een crisisvergadering op het Kabinet van de Staats-secretaris om te helpen bij het zoeken naar gebouwen om op zeer korte termijn een onderkomen te vinden voor de eerst-aangekomenen, in afwachting van de opening van nieuwe opvangplaatsen e.a. in de kazernes. Het was onze taak om het belang van een gestructureerde en gecoördineerde aanpak te benadrukken.

Wat het werk betreft van de verantwoordelijke van deze missie, deze heeft zich voltrokken in 3 stappen.

Eerst en vooral heeft R. Liagre veel werkers binnen de sector ontmoet om te luisteren naar hun verwachtingen, hun frustraties, hun noden ivm het winterplan zoals het nu bestaat en zoals de verschillende actoren het zien in de toekomst. In oktober - november werden er een 10-tal ontmoetingen georganiseerd met de partners van de verschillende (onder)sectoren (noodopvang, onthaalhuizen, straathoekwerk, NMBS,...

Deze eerste benadering heeft ons toegelaten om de moeilijkheden bij de problematiek van het Winternoodplan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beter te begrijpen. Gelijktijdig heeft R. Liagre de besluiten van het verslag van 22 juni 2010 ivm de noodzaak aan de sociale noodopvang beluisterd, gelezen en herlezen.

In een tweede fase bestond een groot deel van het werk uit het organiseren, animeren en verslag opmaken van een groot aantal vergaderingen en crisisvergaderingen (problematiek van asielzoekers, (niet)- georganiseerde squats in het CCN, aanwezigheid van Indiërs in de Querellewijk, enz), leiden van werkgroepen op verschillende niveau's (Brussels Overleg Thuislozenzorg, Regio Overleg, Kabinetten,...) Binnen de periode van zijn aanwerving (2010/2011) werden 5 werkgroepen

opgericht, waarvan 2 in 2010, die de verschillende vertegenwoordigers uit de brede sector voor hulp aan thuislozen (noodopvang, onthaalhuizen, Bico Federatie, gebruikers, de betrokken politieke kabinetten, de NMBS, CAW, OCMW, enz). De verslagen van de werkgroepen, in beide landstalen, vind je terug op de website van La Strada (www.lstb.be – Concertation – Hiver. De algemene doelstelling van deze vergaderingen van de werkgroepen was niet alleen een overzicht op te maken van de vorige jaren wat betreft het Winterplan te Brussel, maar eveneens voorstellen in te dienen om de situatie te verbeteren (geheel of gedeeltelijke revisie).

In een derde fase (de 3 stappen zijn ongeveer gelijktijdig verlopen) heeft R. Liagre een ontwerpinstrument ontwikkelt, in samenwerking met het team van La Strada, om de communicatie rond het Winterplan naar de verschillende partners binnen de sector te verbeteren. Uiteindelijk is de grootste bemerking die er gemaakt wordt vanuit het werkveld en de werkgroepen, rond het Winterplan, het gebrek aan communicatie rond de opening en sluiting van het Winterplan vanuit de voornaamste operator, nl. SAMUSOCIAL. Evenals over het algemeen functioneren hiervan, de hoeveelheid en de kwaliteit van de opgevangen populatie in nood, het functioneren van de verschillende sites, het zoeken naar sites,... Voor meer details zie de verslagen van de werkgroepen).

De voornaamste doelstelling van het platform is om twee types van informatie te verzamelen en te verspreiden, namelijk:

1. de “warme” informatie (bvb. de uitsluiting van de Afghanen die zich in een Brussels park bevonden, opening van een noodopvang in een sportzaal).
2. Een meer gestructureerde informatie (bvb. het aantal dagelijkse weigeringen bij SAMU, het aantal en de kwaliteit van de beschikbare plaatsen in de onthaalhuizen,... Dit werkinstrument wil een duidelijke coherente communicatie tussen de verschillende actoren van de thuislozenzorg bewerkstelligen.

De details hiervan kan je terugvinden bij de verslag van de Groepen op de site van La Strada.

Verschiedende partners werden reeds gecontacteerd om hun functioneren en eventuele deelname aan dit platform te bespreken

Wat zijn onze perspectieven?

Begin 2011, op het moment dat de aanwerving van R. Liagre ten einde loopt, (tot het einde van het Winterplan) zijn er verschillende zaken op te volgen. De organisatie van de 3 werkgroepen om hun overwegingen van het winterplan verder op te volgen. Al de bemerkingen, verzameld op het werkveld en op vergaderingen, vind je terug in het evaluatie-aanbevelingsverslag dat R. Liagre zal opmaken tegen 31 maart 2011. R. Liagre zal ook de vorderingen van het pilootproject van dichtbij opvolgen.

Het gaat hier om het om de Winteropvang van de gemeente Etterbeek. Het is de vzw Diogenes die subsidies ontvangt om het werk af te maken rond de twee hoofddoelstellingen: straathoekwerk en de informatie naar de bewoners en eveneens een onderzoekactie naar de impact van zo'n opvangcentrum op de gemeente. Meer bepaald zal het werk rond twee punten gaan: enerzijds het effect van het inplanten van een opvangcentrum op de onderlinge relaties tussen de verschillende actoren evenals op de representatie die deze actoren onderling smeden, en anderzijds de eigendomsmodaliteiten van de wijk door de gebruikers van de opvang

R. Liagre werkt op dit vlak samen met de twee hulpverleners-onderzoekers van Diogenes, met als doel een onderzoeksactie uit te voeren. De besluiten die uit dit onderzoek voortvloeien worden evenals deze uit zijn eigen verslag, zullen uitgewisseld worden tussen beide partijen.

Hij zal deelnemen aan de coördinatievergadering tussen de gemeente Etterbeek, diogenes en Samusocial; Hij zal begin mei, in de gemeente, een vergadering tussen de verschillende actoren van het Winterplan te Etterbeek organiseren (Samu, Diogenes en Dokters van de Wereld) zodat alle partijen hier een activiteitenrapport kunnen voorleggen in verband met de winterperiode.

De aanbevelingen die voortvloeien uit deze rapporten zullen voorgelegd en besproken worden in de loop van mei/juni 2011 om de volgende winter voor te bereiden.

Twee spreekruimten, die gecoanimeerd worden door onderzoekers van Diogenes en Jean-Louis Linchamps van La Strada, worden voorzien in maart/april 2011. Deze zullen eveneens gaan over de winterperiode (gebruik van de winteropvang door de gebruikers, gevoelens van de straatbewoners over deze kwestie, moeilijkheden,...). Deze twee spreekruimten zullen eveneens opgenomen worden in het verslag van R. Liagre.

Het verslag met de besluiten en aanbevelingen van de werkgroep rond de winter, evenals alle andere werkgroepen die georganiseerd worden door La Strada, moeten niet in de fase van een verslag blijven, waarbij het dan eenvoudigweg naast alle andere studies rond dit thema terechtkomt. Integendeel, het is de ambitie van de werkgroep om deze overwegingen op te volgen en vooral om de winteropvang te organiseren en te verbeteren, op basis van de aanbevelingen die R. Liagre en de werkgroep hebben gemaakt.

Daarom zijn op lange termijn, (na het einde van de winteropvang) ook volgende zaken gepland:

- ∠ De definitieve oprichting van het interactieve platform om de informatie te verzamelen en te verspreiden. Dit betekent dat al deze partners opnieuw moeten samenkomen om de verschillende operationele procedures van dit werkinstrument te bespreken (prioriteiten, mate van toegang, algemeen functioneren,...). Dit houdt eveneens het dagelijks

beheer opvolgen en verder te ontwikkelen zodat dit tegen de winter bruikbaar is en niet enkel een informatief document is, maar iets dat kan bijdragen tot de politieke besluitvorming binnen het domein van de thuislozen.

- ∠ De opvolging van de werkgroep op een symposium in juni 2011, dat zal toelaten om met de resultaten van de werkgroep rond de winter op een meer concrete manier verder te werken (wie coördineert, welke actoren nemen deel, welke structuren,...).
- ∠ Na te denken over de voorstellen die in het verslag worden gedaan, bvb. over de vraag naar begeleid wonen (een thema waarrond weinig gekend is en dat het waard is om eens een evaluatie te ondergaan over wat er reeds bestaat op vlak van rapportering, studies,..., voordat er overgegaan wordt op een werkgroep rond deze problematiek) of andere, meer originele en structurele voorstellen in te dienen op het vlak van beschikbare middelen, coördinatie, uitvoerbaarheid.

3.1.2 De Spreekruimten

Waar gaat het over?

Het project is een onderdeel van de voorstellen die zijn voortgekomen uit het eindrapport van de studie die geleid werd door Andréa Rea (zie referentie hierboven).

*“A l’initiative de la COCOM, un Forum des usagers devrait être installé, à l’instar du Forum créé par le Ministre E. Tomas pour les sans-emploi) Bruxelles. Bien sûr les caractéristiques du public rendent très difficile l’organisation de cet espace de discussion et pourtant il est fondamental. Les pouvoirs public doivent pouvoir **rendre aux usagers le pouvoir de parole quant aux politiques publiques dont ils bénéficient**. Pour le rendre viable, ce Forum devrait être installé au début avec l’aide de tiers, travailleurs sociaux ou acteurs volontaires. »*

De algemene doelstelling van de spreekruimten is duidelijk geformuleerd, maar er wordt ook gepreciseerd dat het om een lastige taak gaat en dat het tijd zal vergen.

Vanaf 2002, dus geruime tijd voor de oprichting van La Strada, werden de spreekruimten al opgericht en werden de gebruikers en hulpverleners samengebracht. In 2008 hebben we deze missie overgeërfd.

Het doel van de spreekruimten is:

- ∠ evenzeer **plaatsen te scheppen voor de expressie van de minst bedeeden** als plaatsen te zijn voor de uitwisseling van informatie tussen het doelpubliek, de werkers, de instellingen of de overheid;
- ∠ evenzeer de **communicatie te verbeteren tussen de instellingen in het algemeen en het beoogde publiek**.
- ∠ Met, op termijn, het idee om het doelpubliek te laten deelnemen aan het beslissingsproces dat hen in de eerste plaats aanbelangt, alsook het in het leven roepen van **positieve beelden van dit publiek**;
- ∠ Ook het tot stand brengen van een echt **netwerk van spreekruimten**, aanwezig in de diverse structuren van de Thuislozenzorg, het bevorderen van de uitdrukingsmogelijkheden van de thuislozen, onder de meest diverse vormen (daarbij inbegrepen de culturele en artistieke), mede dankzij een breder draagwerk bij de hulpverleners uit de sector.

Personen die als thuisloos worden bestempeld, hebben een expertise waarop hulpverleningsprocessen moeten steunen. Deze denkwijze moet betrekking hebben zowel op individuele hulpverlening als op het uitwerken van principes van openbaar beleid.

Ondanks barre levensomstandigheden dienen thuislozen nog steeds als mensen te worden beschouwd die over eigen capaciteiten beschikken. Het bewoorden in het kader van de spreekruimten laat toe om de eigen onmiddellijke situatie van op een zekere afstand te bekijken. Het uitwisselen tussen lotgenoten is niet enkel interessant voor het informatieve luik maar valoriseert ook het feit dat men de andere en zichzelf helpt.

2010 is het eerste volledige jaar waarop de Spreekruimten werden geanimeerd door Jean-Louis Linchamps, die werd aangeworven met een 4/10 contract. De betrokkene was de verantwoordelijke van het dagonthaaltehuis “Consigne article 23” tussen 1995, bij de oprichting, en 2009, wanneer hij aangeworven werd bij La Strada. Deze plaats werd het permanente onderkomen van de Spreekruimten sinds de oprichting van dit project, tussen andere plaatsen. Hoewel hij specifiek voor de spreekruimten werd aangeworven, heeft Jean-Louis zich eveneens gebogen over verschillende andere dossiers om ons te helpen te hiaten op te vullen die er in het team waren. Zo heeft hij bvb. naast vele andere, deelgenomen aan de werkgroep Overleg VIBH (verhuis -, installatie- en huurtoelagen), evenals aan deze van de Niet-Erkende Onthaaltehuizen; een groot deel van het werk ter voorbereiding binnen het kader van de telling en de verwerking van de resultaten.

Wat hebben we verwezenlijkt?

A. Link met het Brussels Overleg Thuislozenzorg

In het verleden zetelde de animator van de spreekruimten in het Overleg. Binnen de nieuwe structuur heeft La Strada dit willen opentrekken naar de vertegenwoordigers van andere spreekruimten. Mandaten met als naam “**echos van de straat**” werden gecreëerd om te trachten de reflecties van de gebruikers/vrijwilligers/vragers in de huidige openbare orde in te voegen. Deze werden nog niet aangesteld.

Jean-Louis Linchamps heeft, na verschillende contacten, het volgende voorgesteld:

1. Een zetel voor de afgevaardigde van de vereniging **ATD Vierde Wereld**, pionier in het overleggen met mensen die in preciaire omstandigheden leven. Bovendien is deze organisatie in Brussel betrokken bij 2 projecten rond thuislozenwerking, nl:
  - ∠ de cel van het Centraal Station waar reeds meer dan 20 jaar veertiendaagse vergaderingen gehouden worden. Dit project heeft geleid tot de totstandkoming van een vereniging van juristen, Droits sans toit,
  - ∠ en de beweging die achter Doden van de Straat staat.

De beweging ATD Vierde Wereld verkiest, net als het Overleg, een transversale benadering van het armoedeprobleem.

2. De tweede zetel voor een van de moederorganisaties van de “**Verenigingen waar armen het woord nemen**”. Zij heeft de opdracht om een vertegenwoordiger te benoemen die rapporteert aan het geheel van diensten waarmee zij netwerken. Daaronder verstaan wij zowel de communautaire medewerkers als deze uit de Nederlandstalige sector
3. Een zetel bestemd voor een afgevaardigde van het Gemeenschappelijk Front van .de Mensen zonder Wettig Verblijf, dit omwille van de aanwezigheid en de blijvende interesse in de regionale dialogen sinds het begin van haar bestaan.

B. Functioneren van de spreekruimten

Maandelijks ritme van de spreekruimten:

Wisseling van plaats: Consigne article 23, jamais sans toit, Nulle part ailleurs.

Werken met een thema, met of zonder inleiding (film,...) naar het voorstel van de onthaalplaats

Kalender

De kalender heeft een afbeelding, nl. de afbeelding van het Congres van de landlopers, dat doorging in jStuttgart in 1929, maar de thema's van de samenkomsten worden geen jaar vooraf vastgelegd. Het volstaat om te verwijzen naar de site of de maandelijkes mail te ontvangen met het programma.

DATUM	PLAATS	HOOFDTHEMA	OPMERKING
Dinsdag 26 januari	Jamais sans toit	Hoe praten over alcohol	
Dinsdag 23 februari	Nulle part ailleurs	Moet je rekenen op daklozen	
Dinsdag 17 maart	Artikel 23	Een droom van papieren. Hoe heb ik overleefd zonder?	
Dinsdag 20 april	Jamais sans toit	In november zal La Strada een 2 ^e telling organiseren van de daklozen die op straat slapen. Waarom gebeurt dit? Hoe deelnemen?	2 ^e vergadering over dit thema, daar de eerste de vraag niet heeft kunnen overstijgen
Vrijdag 28 mei	Nulle part ailleurs	Wat is een gepaste woning? Welk preventiewerk voor een hulpdienst zoals Nulle part ailleurs	
Vrijdag 18 juni	Artikel 23	Te warm, te veel volk, te rumoerig, te gevaarlijk,... Dan barst de bom. Niet genoeg te eten, niet genoeg geslapen, niet proper genoeg, niet gediplomeerd, niet genoeg...	
Vrijdag 22 juli	Talita	Spreekruimte bij Talita naar aanleiding van 10 jarig bestaan van het onthaalhuis	Niet geleid door La Strada

Dinsdag 17 september	Jamais sans toti	Bezettingen: preciaire, onderhandelde, aangehechte. spreekruimte bij de bewoners van Gesu	
Maandag 04 oktober	Nulle part ailleurs	Leven in het station	World Habitat Day, samen met DAK Antwerpen
Dinsdag 9 november	Artikel 23 Nachtsiel	Is de thuislozenzorg een georganiseerde puinhoop?	Daar Artikel 23 geloten was werd de samenkomst verplaatst naar Nachtsiel
Woensdag 24 november	Nulle part ailleurs/S EPSUD	Aids voorkomen	Samenkomst die werd toegevoegd aan de oorspronkelijke kalender: AIDSpreventieweek
Dinsdag 14 december	Jamais sans toit	Beeldkwesties	In samenwerking met DUNE

De kalender blijkt een werkinstrument te zijn voor de professionelen. de gebruikers van deze diensten maken nauwelijks gebruik van de data. De meeste gebruikers komen slechts naar de bijeenkomsten indien ze op dat moment toevallig aanwezig zijn in dit centrum. Enkelen onder hen komen specifiek voor de bijeenkomst. Vijf gebruikers hebben hun mailadres doorgegeven om de maandelijkse nieuwsbrief te ontvangen.

Daar de titels/uitnodigingen niet altijd éénsluidend zijn, heeft Jean-Louis deze teksten begeleid van “argumenten” zodat deze vragen doen rijzen die tot een debat leiden.

De specifieke vergadermethodologie werd gevolgd (iedereen stelt zich voor, aanwezigheid van een camera, ronddelen van het thema,...). Een extern persoon wordt telkens uitgenodigd zodat deze een oogje in het zeil kan houden, maar tegelijkertijd ook erin slaagt een beter en ander zicht te krijgen op wat de gebruikers vertellen, wat vaak moeilijk onmiddellijk te begrijpen is, door een korte tekst op te maken op basis van wat deze persoon heeft meegemaakt op de vergadering.

C. Begeleidingscomité

Zoals voor de meeste projecten die het licht zagen, werden de doelstellingen van de Spreekruimten vaak in vraag gesteld.

Jean-Louis heeft een lijst opgemaakt met een 12-tal kandidaten om deel uit te maken van het begeleidingscomité van de Spreekruimten (wat deel uitmaakt van het lastenboek). Deze personen werden uitgekozen omwillen van hun verschillende bekwaamheden.

We willen genieten van een begeleidingscomité dat op een andere manier is samengesteld om op middellange en lange termijn de aard en de structuur van de Spreekruimten in vraag te stellen binnen een veelzijdige sector en binnen het steunpunt.

Deze groep wordt ertoe gehouden een uitgebreid advies te geven op basis van de gegevens die voortkomen uit de activiteiten, en volgens de respectieve bekwaamheden van de leden.

1. De gegevens van de deelname van de zwakke gebruikers
2. De formele organisatie van de spreekruimten door de dakloze gebruikers.
3. De huidige activiteit van de Spreekruimte zoals:
  - ∠ tegenover de onthaalhuizen
  - ∠ tegenover de deelnemende gebruikers van de diensten en de werkers
  - ∠ de interne dynamiek van de vergaderingen
  - ∠ een analyse van wat er op de bijeenkomst werd besproken
  - ∠ de verspreiding van wat er werd besproken
  - ∠ een link te zijn tussen deze missie en de andere die aan het steunpunt werden toevertrouwd.

We zouden graag een groepsvergadering organiseren gedurende 3 of 4 halve dagen tijdens het eerste jaar zodat we kunnen genieten van een grote interactie. Dit zal verdere werkzaamheden meebrengen.

De Raad van Bestuur wou, naar aanleiding van de debatten die deze vragen voortbrengen, niet nalaten contact te krijgen met het team van La Strada, waaronder de animator van de Spreekruimten. De geplande vergadering van november werd geannuleerd en verplaatst naar 4 april 2011. Dit geeft ons een echte kans om de dialoog en de voldoening van een geregistreerde interesse in het project waar te nemen tussen zo veel dringende prioriteiten.

D. Perspectieven voor 2011

Ook hier zijn tal van wensen en projecten (publicatie van de “pluimen”; hernemen van het opgestapelde werk met de animatoren van de andere Spreekruimten; oprichting van het pilootproject,...).

Moeten we er dan in slagen om tijd uit te trekken voor Jean –Louis en hem te ontlasten van de talloze andere taken die we hem tot nu gevraagd hebben te realiseren?

4. Justitieel Welzijnswerk

Waar gaat het over?

Brussel telt 8 erkende diensten justitieel welzijnswerk die afhangen van vier verschillende overheden en werken in het kader van 3 samenwerkingsprotocollen met de federale overheid. Dit institutioneel kluwen, eigen aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vraagt ernstig coördinatiewerk. Daarom richtte het Verenigd College in 2005 een Overleg-comité Justitieel Welzijnswerk op, waar vertegenwoordigers van de vier bevoegde overheden, hun respectievelijke administraties en de erkende diensten samenkomen. Het heeft als opdracht:

- om een permanent overleg te organiseren tussen alle betrokken partijen
- samenwerking op het werkveld te ondersteunen en te vergemakkelijken
- advies uitbrengen bij de bevoegde autoriteiten over het gevoerde en te voeren beleid. De gevangenisadministratie wordt eveneens uitgenodigd om het werk van het Comité op te volgen.

Eind 2005 gaf het Verenigd College, op voorstel van het overlegcomité en van de GGC ministers van Bijstand aan personen, opdracht aan de ULB en de VUB om een studie uit te voeren, enerzijds een stand van zaken van het justitieel welzijnswerk in Brussel (gedetineerden en ex-gedetineerden) en anderzijds de missie, visie en krachtlijnen van een toekomstig Brussels strategisch plan. Dit onderzoek bracht een reeks tekortkomingen aan het licht in de organisatie van de bijstand aan gedetineerden in de Brusselse strafinstellingen. De onderzoekers deden een aantal aanbevelingen om de werking van het welzijnswerk aan (ex)gedetineerden te verbeteren, namelijk:

- ∠ beschikbaar stellen van schriftelijke informatie over de externe diensten
- ∠ uitwerking van een gemeenschappelijke visie, missie en doel, gedeeld door alle interne en externe diensten van de gevangenis
- ∠ uitwerking van een uniek samenwerkingsakkoord voor Brussel, ter vervanging van de huidige akkoorden, die te talrijk, achterhaald en slecht gekend zijn
- ∠ oprichting in elke gevangenis van een permanent overlegorgaan waarin interne en externe actoren zitting hebben
- ∠ versterking van de samenwerking met de strafinrichtingen

- ∠ bevorderen van de samenwerking tussen de diensten door het overlegcomité dat door de GGC werd opgericht
- ∠ hergroepering op middellange termijn van de vijf door de GGC erkende diensten in één enkele dienst.
- ∠ voorbereiding van de diensten op het in werking treden van de basiswet.

In antwoord op de aanbevelingen van deze studie stemde het Verenigd College van de GGC op 3 juli 2008 in met het Strategisch Plan voor het justitieel welzijnswerk in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Om het gebrek aan coördinatie te verhelpen dat bleek uit het onderzoek dat de GGC bestelde en een geïntegreerd hulp -en dienstenaanbod te bieden creëert of versterkt het Strategisch Plan van het Verenigd College drie structuren die elk op verschillend niveau een coördinerende taak uitoeren:

- een permanent inter-kabinet voor de coördinatie tussen het federale niveau en de bevoegde gefedereerde entiteiten in Brussel
- het bestaande Overlegcomité voor de coördinatie tussen deze entiteiten
- een coördinatie die onder andere de samenwerking tussen de verschillende diensten moet bevorderen.

Het is in deze context dat de functie voor coördinatrice voor de bicommunautaire diensten justitieel welzijnswerk werd gecreëerd.

Sinds juli 2009 werd Florence Dufaux aangeworven voor deze functie. Zij is spijtig genoeg gedurende een lange periode ziek geweest en dit vanaf januari 2010. Op het ogenblik dat de Brusselse Coördinatie zich op een lopende manier begon te ontwikkelen, konden de bicommunautaire diensten niet voorgesteld worden. Ook als gevolg van de aanwerving, eveneens in 2009, van een Nederlandstalige coördinator, Anke Gittenauer, en door de (tijdelijke) aanwerving van een coördinator voor de Franse Gemeenschap, Christian Berten, werden de basiselementen gelegd om een coördinatiecel en werd de aanwezigheid van een bicommunautair afgevaardigde noodzakelijk.

Deze functie werd ad interim vervuld door Isabelle Etienne, coördinatrice voor sociale reïntegratie (een van de 5 bicommunautaire diensten van justitieel welzijnswerk). Zij werkt reeds vele jaren op het terrein en kreeg dus het werk voor het steunpunt en ter ondersteuning van de verschillende diensten op het werkveld. Zij heeft ook deelgenomen aan verschillende vergaderingen, zowel de trimestriële coördinatie – vergaderingen met de lokale directies van de gevangenen als met de anderen die de externe diensten voorstelden.

Vanaf juli 2010 werd de vervanging officieel omdat de conventie tussen La Strada en de Maatschappelijke Reïntegratie werd ondertekend (door hun afgevaardigden), waarbij Isabelle Etienne haar taak werd opgeheven voor $\frac{3}{4}$ om haar coördinatietaak te vervullen

Wat hebben we verwezenlijkt

Isabelle Etienne heeft de Brusselse werkgroepen opgericht, die bestaan uit sectorspecialisten en dit als voortzetting van de reeds bestaande groepen van de Franse Gemeenschap. De thema's waren de volgende:

- ∠ de coördinatie
- ∠ onderwijs – vorming
- ∠ verlaten van de gevangenis

De organisatie van de twee andere werkgroepen werd opgenomen door de leden van het Overleg Justitieel Welzijnswerk en hadden als thema:

- ∠ gezondheid
- ∠ informatie

Als gevolg van het werk van deze verschillende groepen werden de aanbevelingen ten eerste geformuleerd en voorgelegd aan het overlegcomité en daarna aan het permanent interkabinet en aan de jaarlijkse interministeriële conferentie.

Aan de andere kant heeft ze het organiseren en opvolgen van het overlegcomité verder gezet. Het overlegcomité komt maandelijks samen met de betrokken federale diensten en trimestriëel met de directies van de federale gevangnissen.

Om een gemeenschappelijke brochure voor al deze diensten van justitieel welzijnswerk te Brussel (5 BICO, 2 Franse Gemeenschap en 1 Vlaamse Gemeenschap) te kunnen realiseren heeft de GGC (Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie) beslist om een concrete subsidie toe te kennen onder de vorm van "Wegwijs in de gevangenis", dat in 4 talen bestaat: Nederlands, Frans, Engels en Spaans. De verschijning van deze brochure werd officieel gemaakt op een persconferentie die plaatsvond op 19 oktober 2010 binnen de muren van de gevangenis van Vorst en die werd voorgezeten door Minister van Justitie, Stefaan De Clerck en door de Brusselse Ministers, bevoegd voor Hulp aan Personen, Mevrouw Huytebroeck en Mevrouw Grouwels.

Door dit gebeuren in het licht te zetten werd het werk in de gevangenis door de diensten in de gevangenis en met de gedetineerden, opgewaarderd en heeft dit een positieve weerklank gekregen in de pers.

Dank zij een subsidie van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie aan La Strada heeft de coördinatrice zich kunnen installeren in het lokaal voor psychosociale zorg in het hart van de gevangenis van Sint-Gillis. Het gaat om een plaats die zich bevindt in één van de vleugels van de gevangenis wat aan de afgevaardigden van de Gemeenschappen de mogelijkheid biedt zich binnen de muren van de gevangenis te installeren. Om de evolutie te kunnen verder zetten is het voor de coördinatrices belangrijk om regelmatig aanwezig te zijn en ook om de bewakingsagenten te sensibiliseren.

Een administratief lokaal, dat zich in één van de aanpalende woningen van de gevangenis zou bevinden, werd voorzien maar zal pas in de loop van 2011 ter beschikking zijn.

De coördinatie en de samenwerking binnen het hart van de Brusselse gevangenis heeft in de loop van 2010 een sterke evolutie gekend.

Perspectieven voor 2011

Er zijn talrijke projecten voor 2011 voorzien:

- Op een definitieve wijze het bicommunautaire coördinatieplan verder ontwikkelen en afwerken
- Indienen van ideeën en voorstellen om de verordening van 2002 te herzien
- Een werkgroep voorbereiden en een samenwerkingsovereenkomst afsluiten tussen FOD Justitie en de bevoegde federale entiteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- Verder zetten van de opvolging van de verschillende overlegvergaderingen: overlegcomité, vergadering met de verschillende coördinatoren, met de directies van de gevangenissen, de PSD en de externe diensten.
- Eraan werken om, net als in de gevangenis van Sint-Gillis, lokalen te verkrijgen binnen de gevangenissen van Vorst en Berkendael, een teken van erkenning voor het werk van de Gemeenschappen binnen haar instituut.
- Het Justitieel Welzijnswerk in het licht zetten door de realisatie van een website, de redactie van een nieuwsbrief en linken voor de werkers binnen de sector.
- De opvolging van de werkgroep “informatie” verder zetten, die ermee belast is een brochure op te maken die bestemd is voor de families en verwanten van de gedetineerden van de gevangenissen van Vorst, Berkendael en Sint-Gillis.
Nadenken over een brochure die bestemd is voor de andere diensten van het netwerk dat zich binnen de organisatie bevindt (om deze twee

doelstellingen te kunnen realiseren heeft de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie een subsidie toegekend aan La Strada).

- De dieisten verder vertegenwoordigen en aanwezig te zijn op het terrein als steun voor de verschillende diensten. Steun verlenen aan de Kabinetten bij de voorbereiding van de jaarlijkse intertrimestriële conferentie.

BESLUITEN EN PERSPECTIEVEN

Bij het lezen van dit verslag zal de lezer gemakkelijk de grootte van de taak en het aantal geopende werven begrijpen. 2011 zou het jaar moeten worden waar het team, in zijn voltallige bezetting, zich herconcentreert op zijn prioriteiten : het regionaal overleg (en diens werkgroepen) en de centrale registratie.

In samenwerking met de federaties hopen wij eind 2011 de eerste resultaten van het **gegevensverzameling** systeem voor het geheel van de Brusselse erkende opvangtehuizen voor te stellen. Dit zal de bekroning zijn van een vaak onzichtbaar werk van lange adem. Deze resultaten, complementair aan deze van de telling, zullen dan aan het Gewest de noodzakelijke kwantitatieve tools geven om de complexe situatie van het werkvel beter te begrijpen en beter te kunnen evalueren.

Outre la **Concertation régionale d'aide aux sans-abri** (et ses groupes de travail), les **espaces de parole** sont un outil particulièrement important pour aider le Centre d'appui à remplir ses missions. Si ceux-ci suscitent de nombreuses questions – qui dépassent bien souvent le cadre de la Strada et sont communes à la plupart des exercices de participation – nous sommes heureux qu'un moment soit prévu début 2011, pour entendre les membres de l'assemblée générale à ce sujet.

Naast deze prioriteiten zullen we bepaalde grote werven die we de afgelopen jaren reeds hebben aangevangen dienen af te werken. Vanuit de 2 uitgevoerde tellingen wordt de aangevoelde rol van de stations voor thuislozen bevestigd. Het ontwikkelen van een specifieke methodologie en aanpak voor deze plaatsen lijkt ons een logische conclusie. Dit is de reden waarom wij verder zullen investeren in het project **Hope in Stations** alsook in de reflectie en samenwerking met de NMBS, de MIVB of andere beheerders van (semi) openbare plaatsen.

Daarnaast lijkt het ons voor het Steunpunt belangrijk om van dichtbij de stijgende ontwikkeling te volgen van het aanbod aan alternatieven aan de erkende opvang.

Tenslotte werd de belangrijke vraag aangaande de articulatie van het urgentiewerk met het werk van de rest van de sector, meer bepaald tijdens de winter, eindelijk op verschillende wijze behandeld in 2010 met de organisatie van een studiedag omtrent dit onderwerp en door het verzekeren van een werkelijke evaluatie van het winterplan. Wij zijn overtuigd van het belang van de rol van ALLE diensten en willen ijveren om hen een werkelijke

complementariteit te geven op het niveau van het Gewest, opdat dit op de beste manier ten goede komt aan mensen die bijzonder moeilijke situaties meemaken.

Afkortingen.

AMA	Association des Maisons d'Accueil
ANSA	Agence Nouvelle des Solidarités Actives
BIM	Brussels Instituut voor Milieubeheer
BWR	Brusselse Welzijnsraad
CCN	Centre de Communication Nord (Noordstation)
CIRE	Coordination et Initiatives pour Réfugiés et Étrangers
COCOF	Commission communautaire francophone
FCSS	Fédération des Centres de Service Social
Feantsa	Fédération Européenne des Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri
GGC	Gemeenschappelijke Gewestcommissie
MABO	Maisons d'accueil bruxelloises - Brusselse onthaaltehuizen
MIVB	Maatschappij voor Intercommunale Vervoer Brussel
NMBS	Nationale Maatschappij voor Belgische Spoorwegen
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
POD	Programmatorische Overheidsdienst
RATP	Régie Autonome des Transports Parisiens
SAW	Steunpunt Algemeen Welzijn
SMES	Santé mentale et exclusion sociale
ULB	Université libre de Bruxelles
VG	Vlaamse gemeenschap
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie
VIBH	Verhuis- en installatietoelage en bijdrage in het huurgeld
VTE	Voltijds equivalent
VUB	Vrije Universiteit Brussel